

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และ ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข
2. เปรียบเทียบลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ
3. ศึกษาปัญหาของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล

สมมุติฐานของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ตั้งสมมุติฐานของการวิจัยคือ อาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพสังกัดกระทรวงสาธารณสุขรับรู้ถึงลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังนี้

1. ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ อาจารย์พยาบาลที่สอนภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาระดับปริญญาตรี สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งมีวิทยาลัยพยาบาลกระจายอยู่ในภาคต่าง ๆ ของประเทศ 11 แห่ง และพยาบาลวิชาชีพที่กำลังปฏิบัติงานด้านการพยาบาล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาระดับปริญญาตรีอยู่ในโรงพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่มีสถาบันการศึกษาพยาบาลตั้งอยู่ด้วย

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างที่สามารถ เป็นตัวแทนประชากรทุก

ภาคจึงใช้วิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ได้ตัวแทนภาคละ 1 จังหวัด
 ซึ่งในแต่ละจังหวัดประกอบด้วยวิทยาลัยพยาบาล 1 แห่ง โรงพยาบาล 1 แห่ง ดังนี้
 ภาคกลาง : จังหวัดกรุงเทพ วิทยาลัยพยาบาลกรุงเทพ โรงพยาบาลราชวิถี
 ภาคตะวันออก : จังหวัดชลบุรี วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี โรงพยาบาลชลบุรี
 ภาคเหนือ : จังหวัดพิษณุโลก วิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช โรงพยาบาลพุทธชินราช
 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : จังหวัดมหาสารคาม วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม โรงพยาบาล
 มหาสารคาม
 ภาคใต้ : จังหวัดสงขลา วิทยาลัยพยาบาลสงขลา โรงพยาบาลสงขลา

เมื่อได้จำนวนอาจารย์พยาบาล และจำนวนพยาบาลวิชาชีพของแต่ละแห่งแล้วนำมาหา
 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้เกณฑ์ของทาโร ยามาเน (Taro Yamane) ได้ตัวอย่างของ
 อาจารย์จำนวน 160 คน และพยาบาลวิชาชีพ 286 คน แต่เนื่องจากจำนวนอาจารย์พยาบาล
 และพยาบาลวิชาชีพแต่ละแห่งมีจำนวนไม่เท่ากันจึงสุ่มในจำนวนที่เป็นสัดส่วนกับจำนวนประชากร
 (Proportional Stratified Sample) อีกครั้งได้จำนวนอาจารย์พยาบาลจากวิทยาลัย
 พยาบาลกรุงเทพ 64 คน วิทยาลัยพยาบาลชลบุรี 18 คน วิทยาลัยพยาบาลพุทธชินราช 33 คน
 วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม 13 คน วิทยาลัยพยาบาลสงขลา 32 คน และจำนวนพยาบาล
 วิชาชีพจากโรงพยาบาลราชวิถี 80 คน โรงพยาบาลชลบุรี 80 คน โรงพยาบาลพุทธชินราช
 52 คน โรงพยาบาลมหาสารคาม 29 คน โรงพยาบาลสงขลา 45 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามที่ดัดแปลงมาจากเครื่องมือของ โจเลน วัตสัน
 ฮอร์กินส์ (Joellen Watson Hawkins) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องการคัดสรรคลินิกสำหรับการศึกษา
 พยาบาลระดับปริญญาตรี (Selection of Clinical Baccalaureate Nursing
 Education) โดยปรับปรุงให้สื่อความหมายและมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ของโรงพยาบาล
 ไทย โดยถือเกณฑ์ทบวงมหาวิทยาลัยและกระทรวงสาธารณสุข ลักษณะแบบสอบถามมีทั้งแบบให้
 เลือกตอบ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Rating Scale) และเติมคำหลังจาก
 ทหาความตรงตามเนื้อหาโดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 13 ท่านเป็นผู้ตรวจสอบแล้วนำไปทดสอบกับ
 กลุ่มตัวอย่างที่มีคุณสมบัติคล้ายกับตัวอย่างจริง ได้ค่าความเที่ยง .97

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามที่สมบูรณ์แจกแก่กลุ่มตัวอย่าง ทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพรวม 446 ชุด ได้รับคืนมา 430 ชุด เป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์นำมาวิเคราะห์ได้ 409 ชุด คิดเป็นร้อยละ 91.7 รวบรวมระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 7 สัปดาห์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSX (Statistical Package for the Social Sciences) แล้วเสนอข้อมูลเป็นตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข จากแบบสอบถาม ได้แบ่งการเสนอผลการวิจัยตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

1. สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

1.1 อาจารย์พยาบาล ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นอาจารย์พยาบาล จำนวน 134 คน เป็นอาจารย์ที่อยู่ในส่วนกลาง 49 คน (ร้อยละ 36.57) และเป็นอาจารย์ที่อยู่ในส่วนภูมิภาค 85 คน (ร้อยละ 63.43) ซึ่งมีสถานภาพทั่วไปดังนี้

1.1.1 ตำแหน่งหน้าที่ของอาจารย์พยาบาลประมาณร้อยละ 79.1 ปฏิบัติงานในตำแหน่งวิทยากร

1.1.2 คุณวุฒิสูงสุดทางการศึกษาของอาจารย์พยาบาลร้อยละ 80.60 มีวุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และร้อยละ 18.6 มีวุฒิปริญญาโท

1.1.3 ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานในวิทยาลัยพยาบาลที่สังกัดอยู่นี้อ้อยละ 41.79 ปฏิบัติงานมาแล้ว 1-5 ปี ค่าสุดร้อยละ 9.7 ปฏิบัติงานมาต่ำกว่า 1 ปี

1.1.4 ระยะเวลาที่นิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาร้อยละ 38.05 นิเทศงานนักศึกษาเป็นเวลา 1 - 5 ปี ค่าสุดคือร้อยละ 12.69 ที่นิเทศงานนักศึกษามาต่ำกว่า 1 ปี

1.1.5 แผนกวิชาที่สังกัด อาจารย์พยาบาลส่วนใหญ่ร้อยละ 31.34 สังกัดแผนกวิชาการพยาบาลศัลยศาสตร์ และต่ำสุดร้อยละ 20.90 อยู่สังกัดแผนกวิชาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์

1.2 พยาบาลวิชาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นพยาบาลวิชาชีพจำนวน 275 คน เป็นพยาบาลวิชาชีพที่อยู่ในส่วนกลาง 72 คน (ร้อยละ 26.18) และอยู่ในส่วนภูมิภาค 203 คน (ร้อยละ 73.82) ซึ่งมีสถานภาพทั่วไปดังนี้

1.2.1 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบันของพยาบาลวิชาชีพ ร้อยละ 70.18 ปฏิบัติงาน ในตำแหน่งพยาบาลประจำการหรือครูคณิศ

1.2.2 คุณวุฒิสูงสุดของพยาบาลวิชาชีพ ร้อยละ 81.82 อยู่ในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า และร้อยละ 1.45 อยู่ในระดับปริญญาโท

1.2.3 ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาลที่สังกัดอยู่ในปัจจุบัน ร้อยละ 41.10 ปฏิบัติงานมาแล้ว 1 - 5 ปี และมีเพียงร้อยละ 6.18 ที่ปฏิบัติงานต่ำกว่า 1 ปี

1.2.4 ระยะเวลาที่ได้มีเทศการศึกษาระดับปฏิบัติแก่นักศึกษา ร้อยละ 43.63 นิเทศมาเป็นเวลา 1 - 5 ปี มีเพียงร้อยละ 12.73 ที่นิเทศต่ำกว่า 1 ปี

1.2.5 แผนกการพยาบาลที่พยาบาลวิชาชีพสังกัดแผนกการพยาบาลศัลยศาสตร์ ร้อยละ 25.45 และสังกัดแผนกจักษุ ใสศ คอ นาสิกซ์ ร้อยละ 5.83

2. ลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี ตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ มีทั้งหมด 4 ด้าน คือ

2.1 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ พึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและมาก โดยทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ทุกระดับไว้อย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร อาจารย์พยาบาลมีความเห็นควรกำหนดนโยบายที่จะให้การสนับสนุนที่จะให้การสนับสนุนให้โรงพยาบาลเป็นสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา และมีความพร้อมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาระดับปฏิบัติของนักศึกษาในระดับมากที่สุด แตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพซึ่งมีความเห็นว่าควรกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของโรงพยาบาลอย่างชัดเจนและกำหนดนโยบายและ

จุดมุ่งหมายในการให้บริการสุขภาพไว้ชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรอยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านการบริหาร พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและมาก โดยทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องกำหนดตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร และอาจารย์พยาบาลมีความเห็นในเรื่องมีรูปแบบการบริหารงานที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษา การมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้ตามระดับตำแหน่งและความสามารถเป็นลายลักษณ์อักษรและมีจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ อาทิ แพทย์ พยาบาล เภสัชกร ได้อย่างเหมาะสมเพื่อให้บริการอย่างมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด แตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งมีความเห็นในเรื่องการกำหนดโครงสร้างการบริหารงานไว้อย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร และจัดหาวัสดุและครุภัณฑ์ที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานอย่างเพียงพอ ในระดับมาก

2.3 ด้านการจัดการทางกายภาพ พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและมาก โดยทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องจัดให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์อย่างเพียงพอ และอยู่ในสภาพที่ดีอยู่เสมอ และจัดให้มีอุปกรณ์ทางการแพทย์ที่มีประสิทธิภาพ ในระดับมากที่สุดและมาก และอาจารย์พยาบาลมีความเห็นในเรื่องจัดให้มีแผนกต่าง ๆ เพื่อบริการทางสุขภาพทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในครบทุกด้าน อาทิ สูติ-นรีเวชศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ อายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ จักษุ ใสศศ นาสสิกซ์ จิตเวชศาสตร์ เวชศาสตร์ป้องกัน และจัดให้มีหน่วยเวชระเบียนเพื่อเก็บรักษาข้อมูลของผู้ป่วยอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเรื่องการจัดให้มีห้องประชุมกลุ่มย่อยภายในหอผู้ป่วยซึ่งแตกต่างจากความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพ

2.4 ด้านการจัดการเกี่ยวกับผู้รับบริการ พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและมาก โดยทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่องจัดให้มีการสอนสุขศึกษาให้แก่ผู้ป่วยญาติและประชาชนที่มาเข้ารับบริการทุกวัน และอาจารย์พยาบาลมีความเห็นในเรื่องสามารถจัดบริการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย และมีเกณฑ์การรักษาพยาบาลที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน มีการประสานงานการบริการสุขภาพกับหน่วยงานอื่น ๆ อยู่เสมอ จัดให้มีการดูแลผู้ป่วยและประชาชนในชุมชนอย่างต่อเนื่องรวมทั้งมีจำนวนผู้ป่วยแต่ละประเภทเพียงพอแก่การศึกษาของนักศึกษาพยาบาลซึ่งแตกต่างกับความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพ

3. ลักษณะที่พึงประสงค์ของฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาในระดับปริญญาตรี ตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ มีทั้งหมด 3 ด้าน คือ

3.1 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและมาก โดยทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกันใน เรื่องส่งเสริมให้พยาบาลได้รับการศึกษาอบรมอยู่เสมอเพื่อเพิ่มพูนความรู้ทางการพยาบาล ในระดับมาก และอาจารย์พยาบาลมีความเห็น ในเรื่องกำหนดมาตรฐานการพยาบาลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลัก สนับสนุนให้พยาบาลทำการวิจัยทางการพยาบาลเพื่อนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการปฏิบัติงาน และกำหนดวัตถุประสงค์ของฝ่ายการพยาบาลถึงหน้าที่ในการบริการการศึกษาแก่นักศึกษาพยาบาล แตกต่างจากความคิดเห็นของพยาบาลวิชาชีพ

3.2 ด้านการบริหาร พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและมาก โดยทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกันใน เรื่องจัดให้พยาบาลวิชาชีพเป็นหัวหน้าเวรในการดูแลผู้ป่วยทุกเวร และจัดให้มีการประชุมพิเศษแก่พยาบาลใหม่ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด นอกนั้นก็มีความเห็นสอดคล้องในระดับมาก ยกเว้นในเรื่องกำหนดโครงสร้างการบริหารพยาบาลอย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร อาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

3.3 ด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและมาก โดยที่อาจารย์พยาบาลมีความเห็นในเรื่องมอบหมายหน้าที่การดูแลผู้ป่วยแก่พยาบาลทุกระดับอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน เป็นอันดับหนึ่ง แต่พยาบาลวิชาชีพมีความเห็นในเรื่องมีแบบบันทึกรายงานต่าง ๆ ของผู้ป่วยอย่างครบถ้วน เป็นอันดับหนึ่ง

4. ลักษณะที่พึงประสงค์ในการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ มีทั้งหมด 3 ด้านคือ

4.1 ด้านการบริหารและการจัดการ พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพพึงประสงค์ในระดับมากที่สุดและมาก โดยทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกันใน เรื่อง กำหนดเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาภาคปฏิบัติของพยาบาลให้สอดคล้อง

กับการดำเนินงานของโรงพยาบาลในระดับมาก นอกนั้นมีความเห็นแตกต่างกันโดยอาจารย์พยาบาลมีความเห็นเรื่องส่งเสริมให้พยาบาลเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาลแก่นักศึกษาเป็นอันดับหนึ่งและเรื่องความร่วมมือและให้ความเห็นอิสระแก่อาจารย์พยาบาลในการเลือกประสบการณ์และการนิเทศนักศึกษาเป็นอันดับรอง แต่พยาบาลวิชาชีพมีความเห็นเรื่องการส่งเสริมให้เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติการพยาบาลแก่นักศึกษาเป็นอันดับหนึ่ง และเรื่องวางแผนและประชุมนิเทศแก่พยาบาลวิชาชีพและเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและวิธีการจัดประสบการณ์ของหลักสูตรการศึกษาพยาบาลเพื่อความร่วมมืออันดีเป็นอันดับรอง

4.2 ด้านบทบาทของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพทั้งสองระดับมากที่สุดและมาก โดยทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความเห็นสอดคล้องกันในเรื่อง พิจารณาการมอบหมายหน้าที่การดูแลผู้ป่วยแก่นักศึกษาพยาบาลร่วมกัน ในระดับมาก ส่วนในเรื่องการประชุมนิเทศเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์กฎระเบียบการฝึกปฏิบัติงานแก่นักศึกษาพยาบาลร่วมกัน และการประชุมปรึกษารวมทั้งวางแผนและจัดปรับปรุงสิ่งแวดล้อมในหอผู้ป่วยร่วมกัน เพื่อให้เหมาะสมในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลนั้น อาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความเห็นแตกต่างกัน

4.3 ด้านการจัดการทางกายภาพของโรงพยาบาล พบว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพทั้งสองระดับมากที่สุดและมาก แต่มีความเห็นแตกต่างกันทุกข้อ โดยที่อาจารย์พยาบาลมีความเห็นในเรื่องจัดให้มีระบบการนำข้อมูลทางการแพทย์และการพยาบาลมาใช้ในการศึกษาแก่นักศึกษาในระดับมากที่สุดแต่พยาบาลวิชาชีพมีความเห็นในเรื่องเดียวกันนี้ในระดับมาก

5. ผลการเปรียบเทียบลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ โดยการทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ สรุปได้ผลดังนี้

5.1 ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

5.1.1 ผลรวมของลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กับพยาบาลวิชาชีพทั้งสอง

กลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งได้ทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe') พบว่าอาจารย์
ส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพส่วนกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
ซึ่งเมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีทั้งหมด 4 ด้าน พบว่ายอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ 3 ด้านคือ

1. ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่ามีความแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลทั้งในส่วนกลาง
และส่วนภูมิภาค และพยาบาลวิชาชีพทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งเมื่อทดสอบเป็นรายคู่พบว่า
พยาบาลส่วนกลาง มีการรับรู้แตกต่างจากอาจารย์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2. ด้านการบริหาร พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค
พยาบาลวิชาชีพในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งเมื่อทดสอบเป็นรายคู่ พบว่าพยาบาลวิชาชีพส่วน
กลางมีการรับรู้แตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพส่วนภูมิภาค และอาจารย์พยาบาลทั้งสองกลุ่ม

3. ด้านการจัดการเกี่ยวกับผู้รับบริการ พบว่ามีความแตก
ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งส่วนกลาง
และส่วนภูมิภาค พยาบาลวิชาชีพทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เมื่อทดสอบเป็นรายคู่พบว่า อาจารย์
ส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

5.1.2 ผลรวมของลักษณะที่พึงประสงค์ของฝ่ายการพยาบาล ใน
โรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลทั้งในส่วนกลางและ
ส่วนภูมิภาค กับพยาบาลวิชาชีพในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งเมื่อทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีของ
เชฟเฟ่ (Scheffe') พบว่าอาจารย์พยาบาลส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพ
ส่วนกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกเป็นรายด้านซึ่งมีทั้งหมด 3 ด้าน พบว่า
ยอมรับตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 2 ด้าน คือ

1. ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่ามีความแตกต่างกัน
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ส่วนกลางและส่วนภูมิ-
ภาค กับพยาบาลวิชาชีพส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 ซึ่งเมื่อทดสอบเป็นรายคู่ พบว่าอาจารย์พยาบาลส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจาก

พยาบาลวิชาชีพส่วนกลาง

2. ด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกับพยาบาลวิชาชีพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งทดสอบเป็นรายคู่ พบว่าพยาบาลวิชาชีพส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจากอาจารย์ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

5.1.3 ผลรวมของการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการในโรงพยาบาลสำหรับศึกษาปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรี พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกับพยาบาลวิชาชีพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งเมื่อทดสอบเป็นรายคู่โดยวิธีของเซฟเฟ่ (Scheffe') พบว่า พยาบาลวิชาชีพส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจากอาจารย์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 ตามลำดับ นอกจากนี้พยาบาลวิชาชีพส่วนภูมิภาคยังมีการรับรู้แตกต่างจากอาจารย์ส่วนกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ซึ่งมีทั้งหมด 3 ด้านพบว่า ยอมรับตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมดคือ

1. ด้านการบริหารและจัดการ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กับพยาบาลวิชาชีพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งทดสอบเป็นรายคู่พบว่า พยาบาลวิชาชีพส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจากอาจารย์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

2. ด้านบทบาทของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกับพยาบาลวิชาชีพทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคซึ่งทดสอบเป็นรายคู่ พบว่าพยาบาลวิชาชีพส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจากอาจารย์ส่วนภูมิภาค

3. ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกภายในโรงพยาบาล พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กับพยาบาลวิชาชีพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งเมื่อทดสอบ

แต่จะคู่ พบว่าอาจารย์ส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

5.2 ปฏิเสธสมมุติฐานที่ตั้งไว้ในเรื่องต่างๆ ดังนี้

5.2.1 ด้านการจัดการทางกายภาพของลักษณะที่พึงประสงค์ของ

โรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค กับพยาบาลวิชาชีพทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

5.2.2 ด้านการบริหารของฝ่ายการพยาบาล พบว่าไม่มีความแตกต่าง

กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อจำแนกตามการรับรู้ของอาจารย์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคกับพยาบาลวิชาชีพทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

6. ปัญหาที่พบในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ สรุปผลได้ดังนี้

6.1 ปัญหาที่พบตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาล เรียงลำดับตามความสำคัญได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับโรงพยาบาล แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ด้านการจัดการเกี่ยวกับผู้รับบริการ พบว่าจำนวนผู้รับบริการในแต่ละวันมีมากกว่าผู้ให้บริการทำให้เกิดความล่าช้า มีความสำคัญเป็นอันดับแรก และจำนวนเตียงในโรงพยาบาลมีน้อยกว่าจำนวนผู้ที่ต้องการรับการรักษาในโรงพยาบาล

1.2 ด้านบริหาร พบว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ มีไม่เพียงพอ มีความสำคัญเป็นอันดับรองลงมาคือ ไม่มีการกำหนดตำแหน่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่ละระดับให้ชัดเจนทำให้การปฏิบัติงานซ้ำซ้อน

1.3 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่า ไม่มีการกำหนดนโยบายและจุดมุ่งหมายของโรงพยาบาลในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจนเป็นอันดับรองลงมาคือไม่มีการแจ้งนโยบายและจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานให้เจ้าหน้าที่ทราบโดยทั่วถึงและโรงพยาบาลไม่มีความพร้อมในการสนับสนุนให้เป็นสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล

1.4 ด้านการจัดการทางกายภาพของโรงพยาบาล พบว่าสถานที่ภายในโรงพยาบาลคับแคบมีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือไม่มีห้องประชุมภายในหอผู้ป่วย

2. ปัญหาที่เกี่ยวกับฝ่ายการพยาบาล ในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย พบว่าจำนวนพยาบาลและเจ้าหน้าที่ทางการพยาบาลมีน้อยไม่สามารถให้การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือไม่มีการวางแผนการพยาบาลแก่ผู้ป่วย

2.2 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่าไม่มีการกำหนดแผนงานในการปฏิบัติของฝ่ายการพยาบาลอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรชัดเจน มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือไม่มีการสนับสนุนทางด้านวิชาการ

2.3 ด้านการบริหาร พบว่าโครงสร้างการบริหารงานของฝ่ายการพยาบาลไม่ชัดเจน ไม่มีความเป็นอิสระทำให้ไม่คล่องตัวในการบริหารและการบังคับบัญชา มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ จำนวนพยาบาลวิชาชีพมีน้อยกว่าพยาบาลเทคนิค ทำให้ไม่สามารถจัดพยาบาลวิชาชีพเป็นหัวหน้าเวรได้ทุกเวร

3. ปัญหาเกี่ยวกับการประสานสัมพันธ์ ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

3.1 ด้านบทบาทอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ พบว่าพยาบาลวิชาชีพไม่เป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติงาน มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือพยาบาลวิชาชีพไม่รับผิดชอบในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา ไม่มีเทคนิคศึกษาร่วมกัน

3.2 ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงพยาบาล พบว่าสถานที่ของโรงพยาบาลคับแคบไม่สามารถจัดห้องต่าง ๆ ได้เป็นสัดส่วน มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือไม่มีห้องประชุมปรึกษาปัญหาพยาบาล

3.3 ด้านการบริหารและจัดการ พบว่าไม่มีการประชุมร่วมกันระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการในการวางแผนการศึกษาพยาบาลและการจัดประสบการณ์ มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ไม่มีการปฐมนิเทศพยาบาลวิชาชีพให้เข้าใจถึงวัตถุประสงค์

ประสงค์ วิธีการจัดประสบการณ์ และการประเมินผลร่วมกัน

6.2 ปัญหาที่พบตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ เรียงตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับโรงพยาบาลแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญดังนี้

1.1 ด้านการจัดการเกี่ยวกับผู้รับบริการ พบว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ มีน้อยกว่าจำนวนผู้รับบริการทำให้การปฏิบัติงานเน้นปริมาณมากกว่าคุณภาพมีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี ทำให้ไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้รับบริการ

1.2 ด้านการบริหาร พบว่าขาดเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ ทำให้การปฏิบัติงานขาดประสิทธิภาพ มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ไม่มีการกำหนดตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่ละระดับให้ชัดเจน

1.3 ด้านการจัดการทางกายภาพ พบว่าสถานที่ของโรงพยาบาลคับแคบไม่สามารถจัดให้มีแผนกต่าง ๆ ที่จะบริการให้ผู้ช่วยอย่างครบถ้วน มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาไม่มีห้องประชุมกลุ่มย่อยภายในหอผู้ป่วย

1.4 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่าโรงพยาบาลไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างไม่มีจุดมุ่งหมายมีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ไม่มีนโยบายในการส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการแก่เจ้าหน้าที่

2. ปัญหาเกี่ยวกับการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ตามลำดับความสำคัญ

2.1 ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่าลักษณะของโรงพยาบาลคับแคบไม่สามารถจัดห้องต่าง ๆ ให้เป็นสัดส่วนสำหรับนักศึกษาและอาจารย์พยาบาลในการศึกษาปฏิบัติงานได้มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ไม่มีเครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างพอเพียง

2.2 ด้านบทบาทอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ พบว่าจำนวนอาจารย์พยาบาลที่ขึ้นนิเทศการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา มีจำนวนน้อยดูแลนักศึกษาไม่ทั่วถึงทำให้เป็นภาระของพยาบาลวิชาชีพ มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือขาดการประสานงานที่ดีระหว่างอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพไม่มีการประชุมวางแผนร่วมกัน

2.3 ด้านการบริหารและจัดการ พบว่าไม่มีข้อกำหนดในการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือไม่มีการประชุมปรึกษาหารือร่วมกันถึงการวางแผนการศึกษาพยาบาลและการจัดประสบการณ์

3. ปัญหาเกี่ยวกับฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาล การพยาบาล แบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ตามลำดับดังนี้

3.1 ด้านการบริหาร พบว่าอัตรากำลังของพยาบาลวิชาชีพไม่เพียงพอในการให้บริการและไม่สามารถจัดพยาบาลวิชาชีพเป็นหัวหน้าได้ทุกเวร มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือโครงสร้างการบริหารงานของฝ่ายการพยาบาลไม่ชัดเจน ไม่มีความเป็นอิสระ ไม่ค่องคัวในการบริหารและการบังคับบัญชา

3.2 ด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย พบว่าจำนวนพยาบาลวิชาชีพมีน้อยไม่ได้สัดส่วนกับผู้รับบริการ มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ไม่มีการมอบหมายหน้าที่การดูแลผู้ป่วยแก่พยาบาลทุกระดับอย่างชัดเจน

3.3 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่าไม่มีการแจ้งนโยบายในการปฏิบัติงานของฝ่ายการพยาบาลให้พยาบาลวิชาชีพทราบทำให้ขาดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือ ไม่มีนโยบายที่จะสนับสนุนด้านวิชาการแก่พยาบาลวิชาชีพ

การอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข พบว่า

1. สถานภาพทั่วไปของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ ส่วนใหญ่มีคุณวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า เท่านั้นจะมีเพียงอาจารย์พยาบาล และพยาบาลวิชาชีพ เพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่ได้รับการศึกษาในระดับปริญญาโท ซึ่งแสดงให้เห็นว่าโอกาสทางการศึกษาของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีน้อย และสัดส่วนเกณฑ์คุณวุฒิทางการศึกษาของอาจารย์พยาบาลต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานของทบวงมหาวิทยาลัย (2530 : 5) ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระดับที่ 6 กำหนดสัดส่วนวุฒิอาจารย์ปริญญาตรี : ปริญญาโท : ปริญญาเอก ระหว่าง 2.5 : 5.5 : 2.0 ถึง 2.0 : 5.5 : 2.5 ซึ่งตรงกับ อรอนงค์ ธรรมลิขิตกุล (2515 : อัดสำเนา) ได้ศึกษาลักษณะครูพยาบาลภาคปฏิบัติที่นักเรียนพยาบาลและพยาบาลประจำการของโรงเรียนพยาบาลผดุงครรภ์และอนามัย รามาธิบดีต้องการคือครูพยาบาลที่มีวุฒิปริญญาโทเป็นอย่างต่ำ ผู้วิจัยมีความเห็นในปัจจุบันนี้บทบาทของพยาบาลขยายกว้างขวางออกไปมาก ทั้งอาจารย์และพยาบาลจำเป็นต้องมีการศึกษาเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อปรับปรุงตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เป็นรูปแบบที่ดีของนักศึกษาและอาจารย์พยาบาลที่สอนในระดับปริญญาตรี ควรมีวุฒินั้นค่าในระดับปริญญาโท

ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานอยู่ในวิทยาลัยหรือโรงพยาบาลที่สังกัดอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่ทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานอยู่แล้วระหว่าง 1 - 5 ปี ซึ่งนับเป็นช่วงเวลาที่เหมาะสม เพราะเป็นช่วงเวลาที่มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานต้องการเรียนรู้ และพร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลง

ระยะเวลาที่นิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติแก่นักศึกษาส่วนใหญ่ ทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพได้นิเทศการศึกษาภาคปฏิบัติมาเป็นเวลา 1 - 5 ปี ซึ่งถ้าเป็นการนิเทศหรือสอนภาคปฏิบัติโดยไม่ผ่านการเป็นพยาบาลประจำการมาก่อนก็นับว่ามีประสบการณ์น้อยเกินไป เพราะประสบการณ์เป็นสิ่งจำเป็นยิ่งโดยเฉพาะกับงานพยาบาลซึ่งต้องปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับชีวิตมนุษย์ การผ่านงานเป็นพยาบาลประจำการซึ่งมีหน้าที่ให้การพยาบาลโดยตรงจะช่วยให้เกิดประสบการณ์ตรงที่จะนำไปถ่ายทอดแก่นักศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับสุนันท์ สมรรถกิจขจร (2518 : อัดสำเนา) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นิเทศการพยาบาลของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานครว่าผู้นิเทศควรผ่านการเป็นพยาบาลประจำการอย่างน้อย 5 ปี หรือผ่านการเป็นหัวหน้าตึกแล้วอย่างน้อย 2 ปี โดยก่อนหน้านี้นี้ต้องผ่านการเป็นพยาบาลประจำการอย่างน้อย 3 ปี จึงจะนับว่ามีประสบการณ์ที่เพียงพอ

สำหรับแผนกวิชาหรือแผนกการพยาบาลที่อาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพสังกัดนั้นส่วนใหญ่อยู่ในแผนกการพยาบาลศัลยศาสตร์ สูติรีเวชศาสตร์ อายุรศาสตร์ และกุมารเวชศาสตร์ ซึ่งตรงตามเกณฑ์การศึกษาระดับปฏิบัติ (ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย, 2527 : 4-5) ซึ่งนักศึกษาควรได้ประสบการณ์การ เรียนรู้ภาคปฏิบัติในโรงพยาบาลตามสาขาการพยาบาลตามสาขาการพยาบาลต่าง ๆ ดังกล่าว

2. การรับรู้ของอาจารย์พยาบาลต่อลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งรวมทั้งลักษณะที่พึงประสงค์ของฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลและลักษณะที่พึงประสงค์ในการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ ทั้งผลรวม เป็นรายด้านและรายข้อ แล้วพบว่าอยู่ในระดับมากและมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอาจารย์พยาบาลตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาระดับปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลเป็นอย่างดี เพราะผลของการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาลเป็นอย่างดี เพราะผลของการฝึกปฏิบัติจะนำไปสู่การประยุกต์ใช้ในวิชาชีพและทัศนคติที่ดีต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับทองจันทร์ หงส์ดารมภ์ (2520 : 53) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้เพื่อ เป็นวิศวกร หรือแพทย์ หรือสถาปนิกหรืออาชีพอื่นต่างกับการ เป็นวิศวกรแพทย์ สถาปนิกหรือผู้ประกอบการอื่นอย่างมาก เพราะการเรียนรู้เมื่อ เรียนแล้วหาก เมื่อถึงคราว เผชิญกับปัญหาในการประกอบอาชีพจริง ๆ แล้ว ไม่สามารถนำวิชาความรู้มาใช้ได้ก็ เท่ากับว่า เรียนรู้อย่าง เปล่าประโยชน์

ดังนั้นหน้าที่สำคัญของอาจารย์ในระดับอุดมศึกษา นอกจากจะทำหน้าที่สอนแล้ว ยังต้องจัดสิ่งแวดล้อมหรือจัดประสบการณ์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการ เรียนรู้ที่ดี และโรงพยาบาล ซึ่งเป็นสถานที่สำหรับศึกษาระดับปฏิบัติของนักศึกษาจึงจำเป็นต้อง เป็นโรงพยาบาลที่มีความพร้อมที่จะให้ความรู้แก่นักศึกษา ฝึกทักษะและ เป็นแบบอย่างที่ดี เพื่อที่จะให้การ เรียนรู้นั้นคิดในความทรงจำผู้เรียน

สำหรับการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพต่อลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาล สำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล ซึ่งรวมทั้งลักษณะที่พึงประสงค์ของฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาล สำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลและลักษณะที่พึงประสงค์ในการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ ทั้งผลรวม เป็นรายด้านและรายข้อ พบว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าอาจารย์พยาบาล แต่ก็อยู่ในระดับมาก เช่นกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถึงแม้โรงพยาบาลจะเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาระดับปฏิบัติของนักศึกษาก็ตามแต่หน้าที่สำคัญของโรงพยาบาลก็คือการ เป็นแหล่งบริการทางสุขภาพ

ให้แก่ประชาชนและผู้ป่วย ซึ่งการที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งสองอย่างในเวลาเดียวกัน จำเป็นที่จะต้องมีความยืดหยุ่นโดยไม่คำนึงถึงกฎเกณฑ์อย่างเคร่งครัด ซึ่งถ้าผู้บริหารของทั้งฝ่ายการศึกษา และฝ่ายบริการอีกทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ เห็นความสำคัญของประเด็นนี้และร่วมมือกันจัดลักษณะของโรงพยาบาลให้เอื้อต่อการบริการและการศึกษาย่อมจะทำให้เกิดประสิทธิภาพทั้งแก่ผู้รับบริการ และนักศึกษามากกว่าที่อยู่ในลักษณะต่างคนต่างทำอยู่ในขณะนี้ ซึ่งสอดคล้องกับคาเรน เอนูแนน (Karen A. Noonan 1979 : 15) ได้กล่าวว่าทั้งสองฝ่ายจะต้องสนใจในวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่าย และร่วมกันแสวงหาแนวทางที่จะบรรลุวัตถุประสงค์นั้น

3. เปรียบเทียบลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทั้งผลรวมและรายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับข้อเขียนของวิเชียร ทวีลาภ (2521 : 491 - 459) ที่กล่าวว่าฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการไม่มีความสัมพันธ์กัน ซึ่งเมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละเรื่องสรุปได้ดังนี้

3.1 ลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

3.1.1 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งสาเหตุนี้ น่าจะมาจากการมองเห็นบทบาทความสำคัญของโรงพยาบาลแตกต่างกันในระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ โดยที่พยาบาลวิชาชีพ เน้นบทบาทของโรงพยาบาลในด้านให้บริการจึงต้องการให้โรงพยาบาลกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานของโรงพยาบาลอย่างชัดเจน กำหนดนโยบายและจุดมุ่งหมายในการให้บริการสุขภาพไว้ชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรและกำหนดขอบเขตความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ทุกระดับไว้อย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อที่จะให้งานของโรงพยาบาลดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพสมบูรณ์ ส่วนการสนับสนุนให้โรงพยาบาล เป็นสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษานั้นถือเป็นงานรอง หรือเพียงให้ความช่วยเหลือเท่านั้น ซึ่งตรงข้ามกับอาจารย์พยาบาลที่เห็นว่าโรงพยาบาลมีบทบาทสำคัญในการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาจึงต้องการให้โรงพยาบาลกำหนดนโยบายที่จะให้การสนับสนุนให้โรงพยาบาล เป็นสถานที่สำหรับฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา และโรงพยาบาลมีความพร้อมในการสนับสนุนการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษา ซึ่งตรงกับข้อเขียนของ เจ ดับบลิว ฮอร์กินส์

(Joellen W. Hawkin 1985 : 20) ที่กล่าวว่าสถานการณ์ที่น่าลำบากใจที่ฝ่ายการศึกษาต้องเผชิญอยู่นั้นคือ ความขัดแย้งกันในเรื่องความคิดเห็นและบทบาทหน้าที่การปฏิบัติงานทำให้ขาดความร่วมมือระหว่างบุคลากรทั้งสองฝ่าย

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้พยาบาลวิชาชีพ เน้นความสำคัญของนโยบายและจุดมุ่งหมายของโรงพยาบาลในเรื่องการให้บริการ และหน้าที่ของบุคลากร ส่วนอาจารย์พยาบาลเน้นบทบาทของโรงพยาบาลในเรื่องการศึกษา เป็นสำคัญ ซึ่งในเรื่องนี้ผู้บริหารฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการควรตระหนักถึงความสำคัญมีการวางแผนร่วมกัน เพื่อที่จะให้บุคลากรทั้งสองฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.2 ด้านการบริหาร พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสาเหตุแห่งความคิดที่แตกต่างนี้ อรุณ วัชรธรรม (2524 : 3-33) ได้กล่าวว่าอาจเนื่องมาจากสาเหตุสองประการคือ พฤติกรรมของบุคคลในองค์กร และระบบบริหารงานขององค์กรนั้น แต่เนื่องจากลักษณะของโรงพยาบาลที่ศึกษาเป็นโรงพยาบาล สังกัดกระทรวงสาธารณสุขเท่านั้น ซึ่งระบบการบริหารงานในองค์กรจึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน เพราะอยู่ในส่วนราชการเดียวกัน ดังนั้นความแตกต่างจึงน่าจะขึ้นกับพฤติกรรมการปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กร ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารระดับต่าง ๆ ของโรงพยาบาล พยาบาลวิชาชีพ และอาจารย์พยาบาล เป็นต้น และเนื่องจากอาจารย์พยาบาลเป็นผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษาจำเป็นต้องมีลักษณะของความเป็นนักวิชาการสูง ซึ่งวิเชียร ทวีลาภ (2524 : 90-95) กล่าวว่าความเป็นนักวิชาการสูงทำให้การปฏิบัติงานเน้นความเป็นอิสระ (Autonomy) สูงกว่าองค์กรอื่น นอกจากนั้นการรับรู้ปัญหาและการตัดสินใจในการปฏิบัติงานจึงอาศัยจากทฤษฎีที่เรียนรู้มากกว่าประสบการณ์จริง โดยที่พยาบาลมุ่งความสำเร็จทำงานเสร็จ (Bureaucratic Centered) ซึ่งจากผลการวิจัยก็พบว่า อาจารย์พยาบาลต้องการให้โรงพยาบาลมีรูปแบบการบริหารงานที่เอื้อต่อการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษา เป็นอันดับแรกอาจเนื่องมาจากอาจารย์พยาบาลมีหน้าที่โดยตรงในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติของนักศึกษาจึงต้องการให้ฝ่ายบริการให้ความร่วมมือในการจัดการศึกษาภาคปฏิบัติมาก แต่ในขณะเดียวกันพยาบาลวิชาชีพ เป็นผู้ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจึงได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบริหารงานของโรงพยาบาล และเนื่องจากต้องการให้งานที่ปฏิบัติบรรลุผลสำเร็จจึงต้องการให้โรงพยาบาลกำหนดตำแหน่งและอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่ละระดับไว้อย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร เป็นอันดับแรกเพื่อลดการ

ซ้ำซ้อนกันในเรื่องบริหารและการปฏิบัติงานไม่ล่าช้าก่อให้เกิดผลดีคืองานเสร็จ ซึ่งความต้องการที่แตกต่างกันของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ แต่ต้องปฏิบัติงานร่วมกันนี้เป็นสาเหตุหนึ่งของข้อขัดแย้ง หรือการให้ความร่วมมือที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ โดโรธี ดี เนเยอร์ ดี (Dorothy D. Nayer 1970 : 1110) กล่าวไว้ว่า การแยกเป็นฝ่ายการศึกษา และฝ่ายบริการทำให้เกิดความไม่เข้าใจระหว่างกัน อาจารย์พยาบาลค่าหมึกคุณภาพการพยาบาลของฝ่ายบริการพยาบาลว่าไม่เป็นรูปแบบที่ดีแก่นักศึกษา ดังนั้นจึง เป็นหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องแก้ไขต่อไป

3.1.3 ด้านการจัดการทางกายภาพ พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสังกัดเดียวกันคือ กระทรวงสาธารณสุข จึงเข้าใจถึงโครงสร้างลักษณะการดำเนินงานของโรงพยาบาลเป็นอย่างดี และบทบาทของโรงพยาบาลก็เป็นไปในแนวเดียวกัน นอกจากนี้ในปัจจุบันบทบาทของโรงพยาบาลนอกจากการให้บริการทางสุขภาพยังต้องสนับสนุนทางด้านการศึกษาและฝึกอบรมแก่แพทย์ พยาบาลและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข (กระทรวงสาธารณสุข 2528 : 11 - 12) ดังนั้นจึงต้องดำเนินงานให้สอดคล้องในการจัดให้เป็นแหล่งศึกษาภาคปฏิบัติ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความคิดเห็นสอดคล้องกันมากในเรื่องจัดให้มีเครื่องมือเครื่องใช้ทางการแพทย์อย่างเพียงพอและอยู่ในสภาพที่พร้อมเสมอ แสดงให้เห็นว่าทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมองเห็นความสำคัญของการจัดให้มีเครื่องมือ เครื่องใช้ที่มีประสิทธิภาพ และเพียงพอที่จะนำไปสู่การบริการที่สมบูรณ์ และมักพบเสมอว่าด้านเครื่องมือ เครื่องใช้ใน การให้การพยาบาลจะเป็นปัญหามากที่สุด ซึ่งตรงกับ การวิจัยของ สุนันท์ สมรรถกิจจจร (2518 : 98-102) คือการจัดสรรงบประมาณในการจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ไม่เพียงพอ ปัญหานี้พบเรื่อยมาในโรงพยาบาลทุกแห่งของประเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทางโรงพยาบาลได้รับงบประมาณน้อยเกินไป หรืองบประมาณถูกแบ่งไปใช้ในการดำเนินงานด้านอื่น ฉะนั้นจึงควรพิจารณาการจัดสรรงบประมาณในเรื่องเครื่องมือ เครื่องใช้ให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ทุกคนในโรงพยาบาลจะต้องใช้เครื่องมือ เครื่องใช้อย่างประหยัด และมีประสิทธิภาพมากที่สุดหรืออาจคิดแปลงเครื่องมือ เครื่องใช้มาจากวัสดุราคาถูกที่มีอยู่แล้วก็ได้ นอกจากนี้ผู้บริหารควรมีการควบคุมการใช้เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ โดยกำหนดกฎระเบียบ ข้อปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตาม และในฐานะที่อาจารย์พยาบาล พยาบาลวิชาชีพ เป็นผู้รับผิดชอบ

ชอบในการฝึกปฏิบัติของนักศึกษาจะเป็นต้องแบบอย่างที่ดีในการประหยัด และคัดแปลงเครื่องใช้ให้เกิดคุณภาพที่ดีในการปฏิบัติงาน

นอกจากนี้ยังมีบางรายข้อที่พบความแตกต่างกัน อาทิ จัดให้มีแผนกต่าง ๆ เพื่อให้บริการทางสุขภาพทั้งผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในครบทุกด้าน อาทิ สูตินรีเวชศาสตร์ กุมารเวชศาสตร์ อายุรศาสตร์ ศัลยศาสตร์ จักษุ โสศ สอนาสสิก จิตเวชศาสตร์ เวชศาสตร์ป้องกัน เป็นต้น อาจเนื่องจากอาจารย์พยาบาล เป็นผู้รับผิดชอบทางการศึกษาจึงต้องการให้นักศึกษามีประสบการณ์ครบถ้วนตามที่ทบวงมหาวิทยาลัยกำหนด ซึ่งทางโรงพยาบาลก็ได้ขยายขอบเขตหน้าที่การปฏิบัติงานอยู่แล้ว แต่เนื่องจากปริมาณของเจ้าหน้าที่ยังมีไม่เพียงพอจึงยังไม่สามารถจัดบริการได้ครบถ้วน ในบางแห่งโดยเฉพาะโรงพยาบาลในภูมิภาค ซึ่งในเรื่องนี้ทางฝ่ายการศึกษาควรพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ของการฝึกปฏิบัติว่าต้องการให้นักศึกษามีประสบการณ์ด้านใดแล้วจึงเลือกโรงพยาบาลที่จัดบริการได้สอดคล้องกับความต้องการของหลักสูตร

3.1.4 ด้านการจัดการเกี่ยวกับผู้รับบริการ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสาเหตุนี้ น่าจะมาจาก ในสภาพปัจจุบันนี้ปริมาณผู้มารับบริการในโรงพยาบาลแต่ละแห่งมีจำนวนมากขึ้น ผลตามมาก็คือ คุณภาพของบริการที่ผู้ป่วยได้รับจะต่ำลง ทั้งนี้ อาจจะเป็น เพราะปริมาณของเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และคุณภาพของเจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้พอ และเนื่องจากอาจารย์พยาบาล เป็นผู้อยู่ในวงการการศึกษาจึงต้องการให้เน้นในด้านคุณภาพการจัดบริการ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อาจารย์พยาบาลประสงค์ให้โรงพยาบาลสามารถจัดบริการให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้ป่วย ซึ่งสอดคล้องกับ บีวิส (Bevis 1978 : 3) ที่กล่าวถึงความเชื่อของการพยาบาล ในปัจจุบันว่าควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นการพยาบาลที่เป็นการตอบสนองความต้องการของคนทั้งคน ในด้านร่างกาย จิตใจ สังคมและวัฒนธรรม โดยคำนึงถึงความสำคัญของผู้ป่วยมากกว่ามุ่งความสำคัญที่จะทำงานให้เสร็จ ผู้ป่วยจะต้องได้รับดูแลรักษาพยาบาล ไปพร้อมกับการประคับประคองด้านจิตใจด้วย

อย่างไรก็ตามลักษณะที่พึงประสงค์ในด้านการจัดการเกี่ยวกับผู้รับบริการตามการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วก็ยังมีค่าความต้องการอยู่ในระดับมาก ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพยาบาลวิชาชีพ เองก็มีความรับผิดชอบที่จะจัดบริการให้มีคุณภาพต่อผู้มารับบริการเช่นกัน จึงสมควรที่ทางฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการของโรงพยาบาลจะต้องร่วมมือประสานงานกันในเรื่องการพัฒนาคุณภาพเจ้าหน้าที่ โดยร่วมกันจัดโปรแกรมการอบรม

เจ้าหน้าที่ประจำการ (Inservice Training) ให้แก่เจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ในโรงพยาบาล เพื่อช่วยพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ เหมาะสมที่จะให้บริการและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษาด้วย

3.2 ลักษณะที่พึงประสงค์ของฝ่ายการพยาบาลในโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

3.2.1 ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อแล้วพบว่าทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความต้องการอันดับแรกในเรื่องเดียวกันคือ กำหนดมาตรฐานการพยาบาลให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายหลัก รองลงมาคือส่งเสริมให้พยาบาลได้รับการศึกษาอบรมอยู่เสมอ เพื่อฟื้นฟูความรู้ทางวิชาการ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพทราบถึงบทบาทของคนต่อวิชาชีพดี ซึ่งสอดคล้องกับ เจ ดับบลิว ฮอร์คินส์ (Joellen Watson Hawkins 1980 : 15 - 16) ที่กล่าวว่ามาตรฐานการพยาบาล เป็นเครื่องกำหนดคุณภาพการพยาบาลและเครื่องชี้ถึงวัตถุประสงค์ของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แก่นักศึกษา นอกจากนี้พยาบาลวิชาชีพเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการดูแลผู้ป่วยและต้องปฏิบัติหน้าที่ใกล้ชิดตลอดเวลา กับนักศึกษาที่ขึ้นฝึกปฏิบัติการพยาบาล ดังนั้นถ้าพยาบาลวิชาชีพได้รับการศึกษาอบรม เพื่อฟื้นฟูความรู้ทางวิชาการก็จะเป็นผลดีแก่ฝ่ายการศึกษาที่จะได้พยาบาลวิชาชีพที่เป็นรูปแบบที่ดีแก่นักศึกษา เพราะถึงแม้อาจารย์พยาบาลจะเป็นผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการศึกษาและต้องเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักศึกษา แต่เนื่องจากจำนวนอาจารย์พยาบาลกับนักศึกษาไม่สมดุลกัน (กองงานวิทยาลัยกระทรวงสาธารณสุข 2527) คือในปี 2525 มีอาจารย์ : นักศึกษาเท่ากับ 1 : 17 ดังนั้นจึงต้องได้รับความร่วมมือจากพยาบาลวิชาชีพ ทั้งนี้สอดคล้องกับความเห็นของ จูน เวย์เนอร์ (June Werner 1980 : 546 - 550) ที่ว่าทั้งอาจารย์และพยาบาลเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรงแก่ผู้ป่วย จำเป็นที่จะต้องเป็นรูปแบบที่ดีเพื่อเป็นตัวอย่างแก่นักศึกษาทั้งสองฝ่ายจะขาดฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ได้ เพราะการศึกษาต้องประสมประสานกับการปฏิบัติ

อย่างไรก็ตาม การรับรู้ของอาจารย์พยาบาลก็อยู่ในระดับมากกว่าพยาบาลวิชาชีพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์พยาบาลมองเห็นถึงความสำคัญของการกำหนดนโยบายและจุดมุ่งหมายของฝ่ายการพยาบาลและอาจารย์เองก็อยู่ในฐานะผู้รับผิดชอบในการศึกษาภาคปฏิบัติจึงมีความคาดหวังสูง ซึ่งตรงกับจำเนียร ช่างโชติ (2516 : 244) กล่าวถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเห็นหรือการรับรู้ที่แตกต่างกันนี้ก็อาจจะเนื่องมาจากความรู้และประสบ-

การณ์ที่ต่างกัน ทศนคติ และการคาดคะเนของแต่ละบุคคลซึ่งต่างกันทำให้การรับรู้เห็น เทไปจากความจริงต่างกัน ซึ่งการมองที่ต่างกันนี้ทำให้เกิดการขัดแย้ง และการให้ความร่วมมือที่ต่างกัน ดังนั้นจึง เป็นหน้าที่ของฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการที่จะหาวิธีปรับปรุงแก้ไขทั้งคุณภาพการพยาบาลและพยาบาลที่ดีในอนาคต

3.2.2 ด้านการบริหาร พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพก็อยู่ในระดับมากที่สุดและมากที่สุดคล่องกัน ซึ่งนับ เป็นนิมิตหมายอันดีในการร่วมมือกัน เพื่อจัดประสบการณ์ในการฝึกปฏิบัติให้นักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สาคกร พุทธพวน (2522 : 94) ที่ทำการวิจัยเรื่องความต้องการของพยาบาลที่จะมีส่วนร่วม ในกิจกรรมวิชาการของคณะพยาบาลศาสตร์สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ ผลปรากฏว่าพยาบาลมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วม ในกิจกรรมด้านการสอนภาคปฏิบัติมากกว่าด้านอื่น ๆ คือการสอนภาคทฤษฎี การแต่งตำราและการวิจัยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 นอกจากนี้ลักษณะหลักสูตรของนักศึกษาพยาบาล 4 ปีของกระทรวงสาธารณสุข เน้นทักษะการฝึกปฏิบัติด้านบริการทางวิชาชีพมากกว่าการบริหาร ดังนั้นอาจารย์พยาบาลผู้รับผิดชอบในด้านการจัดการศึกษาจึง เน้นด้านความพร้อม ความร่วมมือมากกว่าด้านการบริหาร และในสภาพของการปฏิบัติงานของฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการที่ต้องสัมพันธ์แบบพึ่งพากัน จำเป็นต้องมีการประสานงาน ซึ่งวิษณุ บังวานและวิทยา บุชาน (Vishnoo Bhagwan and Vidya Bhushan 1979 : 224) กล่าวว่าลักษณะการประสานงานแบบนี้จะต้อง เป็น ไปโดยสมัครใจ (Coordination by Mutual Adjustment) ซึ่งในลักษณะนี้ไม่มีรูปแบบของอำนาจระบุไว้แน่ชัด ไม่มีข้อตกลงเกี่ยวกับบทบาทและอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์การแต่การร่วมมือประสานงานจะ เกิดจาก เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานทั้งสองทำงานร่วมกัน

เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อพบว่ามีความแตกต่างกันในการรับรู้เพียงหนึ่งข้อคือ กำหนดโครงสร้างการบริหารพยาบาลอย่างชัดเจนและเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งอภิปรายได้ว่า การศึกษาพยาบาลเริ่มต้นด้วยความไม่อิสระ โดยกำเนิดมาจากความต้องการแรงงานของนักศึกษา มาช่วยให้การพยาบาลในโรงพยาบาล ดังนั้น พยาบาลจึงมักไม่มีส่วนร่วมในการบริหารแต่อย่างใด แต่เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพของการศึกษาพยาบาล โดยแยกตัวเป็นอิสระ วิเชียร ทวีลาภ (2524 : 90 - 95) ให้ข้อคิดว่าจากการเปลี่ยนแปลงสถานภาพการศึกษาพยาบาลทำให้สังคมยอมรับในคุณค่าของวิชาชีพมากขึ้น ทำให้วิชาชีพพยาบาลมีเอกภาพ

ในการจัดการศึกษาสมบูรณ์ และมีความก้าวหน้าทัดเทียมวิชาชีพอื่น แต่เนื่องจากลักษณะการบริหารงานของโรงพยาบาลอยู่ในลักษณะซับซ้อน (Complex Organization) จึงทำให้เกิดความซ้ำซ้อนและล่าช้า รวมทั้งอาจารย์พยาบาลคงเน้นความเป็นอิสระในวิชาชีพ เพื่อเป็นรูปแบบที่ดีแก่การศึกษาของนักศึกษาสำหรับพยาบาลวิชาชีพผู้ซึ่งได้รับผลกระทบโดยตรงในการบริหารงานก็มีความต้องการให้กำหนดโครงสร้างการบริหารพยาบาลอย่างชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษรในระดับมาก แต่เนื่องจากพยาบาลวิชาชีพเป็นผู้อยู่ในฐานะปฏิบัติงานในโรงพยาบาลมานานจึงเคยชินกับการบริหารโดยวิธีสั่งจากบนลงล่าง (กระทรวงสาธารณสุข 2525 : 40) ซึ่งเป็นรูปแบบการบริหารงานภายในกระทรวงสาธารณสุขมานานจึงไม่ได้มุ่งหวังการเปลี่ยนแปลงมากนัก

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันวิชาชีพพยาบาล เป็นที่ยอมรับของสังคมมากขึ้น มีความเป็นอิสระในการจัดการศึกษา และเป็นวิชาชีพที่อยู่ในระดับอุดมศึกษา มีโอกาสก้าวหน้าทางวิชาการมากขึ้น แต่ขณะเดียวกัน วิเชียร ทวีลาภ (2524 : 95) กล่าวว่า ในสายตาของคนทั่วไปมองเห็นการพยาบาลเป็นการใช้ความชำนาญและทำตามคำสั่งแพทย์เท่านั้น ดังนั้นสมควรที่ผู้บริหารทั้งสองฝ่ายควรร่วมมือกันเพื่อปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาให้ทั้งสองฝ่ายก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน และส่งเสริมให้พยาบาลมีความเป็นอิสระในการปฏิบัติงานมากขึ้น

3.2.3 ด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่ามีความแตกต่างในการรับรู้ทุกข้อ เป็นการสนับสนุนข้อเขียนของวิเชียร ทวีลาภ (2521 : 495) ที่กล่าวว่าการศึกษาพยาบาลกับการบริการพยาบาลไม่มีความสัมพันธ์กันต่างฝ่ายต่างคาดหวังต่างกัน ซึ่งพบว่าอาจารย์พยาบาลเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการ และความเป็นเลิศในการปฏิบัติ เพื่อจะได้รูปแบบที่สมบูรณ์อันเป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักศึกษาโดยที่ในบางครั้งอาจจะไม่ได้คำนึงถึงสถานการณ์ที่เป็นจริง แต่ในลักษณะการปฏิบัติงานของพยาบาลวิชาชีพในโรงพยาบาล ซึ่งต้องคลุกคลีกับงานบริการด้านสุขภาพอนามัยโดยตรงและได้พบกับปัญหามากมายทำให้การรับรู้แตกต่างกัน ฉะนั้นถ้าจะได้มีการร่วมมือกันในการปฏิบัติหน้าที่มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยอาจจะตั้งผู้ประสานงาน ซึ่งมีหน้าที่เป็นตัวแทนทั้งสองฝ่ายในการปฏิบัติงานร่วมกันและหาแนวทางในการปฏิบัติงานร่วมกัน ลดช่องว่างที่เกิดขึ้น ซึ่งในลักษณะการปฏิบัติงานของกระทรวงสาธารณสุข ได้มีตำแหน่งครูคลินิก ซึ่งเป็นเสมือนผู้รับตำแหน่งร่วม (Joint Appointment) ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการอยู่แล้ว จึงควรส่งเสริมให้ผู้ที่ทำหน้าที่ครูคลินิกปฏิบัติงานเป็นตัวแทนให้เต็มที่ เพื่อความก้าวหน้า

ของการศึกษาและเป็นผลดีในการจัดบริการ

ส่วนในข้อที่เกี่ยวกับการปกป้องคุ้มครองสิทธิของผู้ป่วยที่รับการรักษาในโรงพยาบาลนั้น มีการรับรู้แตกต่างกัน อาจเนื่องจากในปัจจุบันวิชาจรรยาบรรณ เป็นวิชาบังคับในสถาบันการศึกษาเพื่อเป็นการปลูกฝังให้พยาบาลมีคุณธรรมควบคู่ไปกับการมีความรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับพินิจ รัตนกุล (2524 : 78) ซึ่งกล่าวว่า การเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ ของคนไข้เป็นความพยายามของสังคมที่ต้องการจะปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างแพทย์พยาบาลและคนไข้ให้ออกมาในรูปแบบสร้างสรรค์ ต้องการให้แพทย์พยาบาลรู้ว่าคนไข้คือมนุษย์ที่มีความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมและศักดิ์ศรี ไม่ใช่วัสดุสิ่งของที่แพทย์พยาบาลจะจัดการได้ตามความพอใจ การปฏิบัติต่อคนไข้จึงควรเป็นการปฏิบัติต่อมนุษย์ด้วยกัน ยอมรับความต้องการและความแตกต่างความคิด ดังนั้นอาจารย์พยาบาลในฐานะผู้สอนและต้องการปลูกฝังด้านจรรยาบรรณและจรรยาบรรณในการปฏิบัติงาน จึงเห็นความสำคัญเรื่องนี้ ต่างจากพยาบาลวิชาชีพที่เน้นการปฏิบัติเพื่อให้งานที่ได้รับมอบหมายเสร็จ

3.3 ลักษณะที่พึงประสงค์ในการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ พิจารณาเป็นรายด้าน

3.3.1 ด้านการบริหารและการ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า มีความแตกต่างกันในการรับรู้เกือบทุกข้อ ซึ่งเป็นการสนับสนุนความคิดเห็นของ ไคโรที ดี เนเยอร์ (Dorothy D. Nayer 1980 : 1110) ที่ว่าการแยกฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการทำให้การจัดการเรียนการสอนภาคปฏิบัติของนักศึกษาไม่ได้ผล เท่าที่ควรเกิดความไม่เข้าใจระหว่างกัน อาจารย์พยาบาลมักตำหนิคุณภาพการพยาบาลของฝ่ายบริการพยาบาลว่า ไม่เป็นรูปแบบที่ดีแก่นักศึกษา ขณะเดียวกันฝ่ายบริการพยาบาล ไม่เข้าใจนโยบายและวัตถุประสงค์ของการศึกษา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวรรณี ลุดมทัศนีย์ (2522 : 122) เรื่องความคิดเห็นของพยาบาลเกี่ยวกับการบริหารการพยาบาลของโรงพยาบาลมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาการบริหารงานด้านบริการพยาบาลในโรงพยาบาลศิริราช ซึ่งเป็นแบบแยกฝ่ายการศึกษาออกจากฝ่ายบริการพยาบาล และโรงพยาบาลรามธิบดี ซึ่งเป็นแบบรวมฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการพยาบาล เข้าด้วยกันพบว่า แบบแยกฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการมีปัญหามากที่สุด และได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ไม่ควรแยกฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการออกจากกันอย่างเด็ดขาด ควรมีการร่วมมือ

และประสานงานกันทั้งสองฝ่าย เพื่อแก้ไขปรับปรุงพัฒนาให้ก้าวหน้าไปพร้อม ๆ กัน แต่อย่างไรก็ตาม ในด้านนี้ทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพก็ยังมี การรับรู้ที่สอดคล้องกัน ในการกำหนด เป้าหมายของหลักสูตรการศึกษาภาคปฏิบัติของพยาบาล ให้สอดคล้องกับการดำเนินงาน ของโรงพยาบาล แสดงให้เห็นว่าทั้งสองฝ่ายก็มองเห็นความสำคัญความร่วมมือและช่วยเหลือกัน ซึ่ง ถ้าฝ่ายบริหารทั้งสองฝ่ายจะ เป็นผู้สนับสนุนให้เกิดความร่วมมือกันอย่างจริงจัง ในการวางแผน ดำเนินการร่วมย่อม จะก่อผลดีในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้น

3.3.2 ด้านบทบาทอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การรับรู้ของ อาจารย์พยาบาลอยู่ในระดับมากที่สุดอันดับแรก เรื่องปฐมนิเทศเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์กฎระเบียบ การฝึกปฏิบัติงานแก่นักศึกษาพยาบาลร่วมกัน รองลงมาคือ ประชุมปรึกษารวมทั้งวางแผนการจัด และปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ในหอผู้ป่วยร่วมกัน เพื่อให้เหมาะสมในการฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งทั้งสองข้อนี้พยาบาลวิชาชีพ เองก็รับรู้อยู่ในระดับมากแต่ก็ยังน้อยกว่าอาจารย์พยาบาล จึงพบความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากจรรยาบรรณในบทบาทที่ต่างกัน เพราะหน้าที่การวางแผนการจัด ประสพการณ์การปฐมนิเทศ เป็นหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงของอาจารย์พยาบาล จึงเห็นความสำคัญในเรื่องนี้ว่า ถ้าพยาบาลวิชาชีพ เข้ามามีบทบาทร่วมในการวางแผนการจัดประสพการณ์การปฐมนิเทศ ด้วยก็จะเป็นผลดีต่อการฝึกปฏิบัติของนักศึกษายิ่งขึ้น จึงตั้งประสงค์ให้มีการประสานสัมพันธ์ในเรื่องดังกล่าวสูงกว่าพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งมีได้เป็นผู้รับผิดชอบโดยตรง เป็นแค่เพียงผู้ให้ความร่วมมือสนับสนุนเท่านั้น ฉะนั้นผู้บริหารทั้งสองฝ่ายควรจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประสานสัมพันธ์ ในเรื่องบทบาทความรับผิดชอบ ซึ่ง คาเรน เอ นูแนน (Karen A. Noonan 1979 : 15) กล่าวว่า แม้ว่าฝ่ายบริการจะไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนจัดประสพการณ์การเรียนรู้ทั้งหมดให้ นักศึกษา แต่ก็ เป็นผู้สร้างสรรค์ให้เกิดบรรยากาศในการ เรียนรู้และร่วมมือในการจัดโอกาสการเรียนรู้แก่นักศึกษามากที่สุด ดังนั้นทั้งสองฝ่ายจะต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์ของแต่ละฝ่าย เพื่อร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับ โจแลน ดับบลิว ฮอร์กินส์ (Joellen W. Hawkins 1985 : 24) ที่กล่าวว่า การวางแผนนั้นจะต้องกระทำร่วมกันทั้งผู้บริหารฝ่ายการศึกษา ฝ่ายบริการ อาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งต้องพิจารณาทั้งบทบาทความรับผิดชอบและวิธีการปฏิบัติร่วมกัน นอกจากนี้ทางฝ่ายการศึกษาจะต้องปฐมนิเทศเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริการ ถึงบทบาทของพยาบาลวิชาชีพในการปฐมนิเทศ การมอบหมายหน้าที่ การประเมินผลนักเรียนร่วม

กัน และการประชุมอภิปรายปัญหาด้วยกัน

อย่างไรก็ตามทั้งอาจารย์ พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความคิดสอดคล้องกันในเรื่อง ทิศทางมอบหมายหน้าที่การดูแลผู้ป่วยให้แก่ศึกษาร่วมกัน ซึ่งนับเป็นนิมิตหมายอันดีของความร่วมมือระหว่างอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพที่ทั้งสองฝ่าย เห็นความสำคัญในบทบาทความรับผิดชอบที่มีต่อการจัดการศึกษาพยาบาลร่วมกัน ซึ่งลักษณะการประสาน-สัมพันธ์ดังกล่าวจะช่วยลดช่องว่างระหว่างการศึกษาและบริการพยาบาลอีกทั้งพัฒนาวิชาชีพ ไปสู่เป้าหมายในที่สุด

3.3.3 ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวกในโรงพยาบาล พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความแตกต่างของการรับรู้ระหว่างอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพทุกข้อ ซึ่งสาเหตุของการรับรู้ที่แตกต่างกันนี้อาจเนื่องจากอาจารย์พยาบาล เป็นผู้อยู่ในวงการการศึกษา จึงประสงค์จะให้มีการจัดลักษณะของโรงพยาบาลและหอผู้ป่วยให้ตรงตาม เกณฑ์การศึกษาภาคปฏิบัติ (ประกาศทบวงมหาวิทยาลัย 2527 : 4-5) ซึ่งหอผู้ป่วยจะต้องมีลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อการศึกษา นอกจากนี้วิเชียร ทวีลาภ (2521 : 497) กล่าวว่าสิ่งแวดล้อมภายในหอผู้ป่วย (Ward) เป็นส่วนประกอบที่สำคัญมากต่อการสร้างนิสัยและทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ แต่พยาบาลวิชาชีพรับรู้ถึงลักษณะการประสานสัมพันธ์ด้านนี้น้อยกว่าอาจารย์พยาบาล เพราะลักษณะโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นโรงพยาบาลเก่า บางแห่งเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัดที่มีขนาดเล็กมาก่อนแต่เมื่อมีจำนวนผู้รับบริการมากขึ้นจึงขยายบทบาทหน้าที่เพิ่มขึ้น แต่การจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการขยายโรงพยาบาลให้มีขนาดใหญ่ขึ้นตามขีดความสามารถยังน้อยอยู่ ดังนั้นลักษณะของโรงพยาบาลและลักษณะหอผู้ป่วยจึงไม่สามารถจะจัดให้ถูกต้องตาม เกณฑ์ อย่างไรก็ตามทั้งอาจารย์และพยาบาลวิชาชีพก็ควรร่วมมือกันในการจัดสภาพที่เป็นอยู่ให้เอื้ออำนวยต่อการฝึกปฏิบัติได้

4. เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการรับรู้ระหว่างอาจารย์พยาบาลทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาคและพยาบาลวิชาชีพทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค เป็นรายคู่แล้วพบว่าคู่ที่มีการรับรู้แตกต่างกันมากคือ พยาบาลส่วนกลางกับอาจารย์พยาบาลส่วนกลาง รองลงมาได้แก่พยาบาลส่วนกลางกับอาจารย์ส่วนภูมิภาค และพยาบาลส่วนภูมิภาคกับอาจารย์ส่วนกลาง ซึ่งอภิปรายได้ว่า บทบาทความรับผิดชอบของอาจารย์พยาบาลที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของนักศึกษา ไม่ว่าจะอยู่ในส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคก็พึงประสงค์ให้โรงพยาบาลมีความพร้อมทุกด้าน ในการจัดให้เป็น

โรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลสำหรับนักศึกษา เพราะมองเห็นว่าโรงพยาบาล เป็นหัวใจสำคัญของการฝึกปฏิบัติตนเอง ส่วนพยาบาลวิชาชีพที่พึงประสงค์ให้โรงพยาบาลมีบทบาทในการบริการทางสุขภาพต่อประชาชนทั่วประเทศอยู่แล้ว ดังนั้นไม่ว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพจะอยู่ในสังกัดส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคก็จะมองเห็นความสำคัญของบทบาทของตน เป็นสำคัญ โดยไม่คำนึงว่าคุณจะอยู่ที่ใด

อย่างไรก็ดีพบว่า พยาบาลในส่วนกลางมีการรับรู้แตกต่างจากพยาบาลส่วนภูมิภาค เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลด้านการบริหาร อาจเนื่องจากลักษณะของโรงพยาบาลในส่วนกลาง เป็นโรงพยาบาลขนาดใหญ่มีขีดความสามารถสูง มีจำนวนเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานมาก และอุปกรณ์เครื่องใช้สมบูรณ์เพียงพอและเป็นแหล่งที่ใช้สำหรับฝึกปฏิบัติของนักศึกษาหลายประเภทนานจึงได้รับการพัฒนาจนเกือบสมบูรณ์ ซึ่งต่างจากโรงพยาบาลในภูมิภาค ที่มีขีดความสามารถน้อยกว่าและบางแห่งก็เพิ่งเป็นแหล่งฝึกปฏิบัติของนักศึกษาครั้งแรก จึงทำให้การรับรู้ของพยาบาลแตกต่างกัน

5. ปัญหาที่พบตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

5.1 จากผลการวิจัยพบว่า ทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพพบปัญหาเกี่ยวกับโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลเป็นอันดับแรกสอดคล้องกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ ให้ความสำคัญด้านการจัดการเกี่ยวกับผู้รับบริการเป็นอันดับแรก ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพมีความรับผิดชอบต่อวิชาชีพพร้อมกัน นั่นคือการให้บริการต่อประชาชน ซึ่งในขณะเดียวกันกระทรวงสาธารณสุขก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการให้บริการด้านสุขภาพอนามัยแก่ประชาชนและสนองตอบต่อองค์การอนามัยโลก เพื่อให้มีสุขภาพดีถ้วนหน้าในปี 2543 จึงได้ขยายขอบเขตการปฏิบัติงานของโรงพยาบาลเพิ่มมากขึ้น เพื่อจะได้ให้บริการแก่ประชาชนได้ครอบคลุมแต่ขณะเดียวกันปัญหาที่ก้ำกึ่งประสพคือการขาดแคลนเจ้าหน้าที่ทางด้านสาธารณสุขเป็นจำนวนมาก ซึ่งจากผลการวิจัยก็พบว่า ทั้งอาจารย์และพยาบาลก้ำกึ่งประสพปัญหาด้านบริการคือจำนวนเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งต่าง ๆ มีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้มารับบริการทำให้การปฏิบัติงานเน้นปริมาณงาน เสร็จมากกว่าคุณภาพของบริการ นอกจากนี้ทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพยังพบปัญหาด้านการบริหารเป็นอันดับรองอีกนั่นคือ มีจำนวนเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และไม่มีการกำหนดตำแหน่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่

ที่ในการปฏิบัติงานนี้ทางกระทรวงสาธารณสุขได้มีกำหนดอำนาจหน้าที่ขอบเขตการปฏิบัติงานอยู่แล้ว แต่อาจสับสนเนื่องจากสาเหตุการมีเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอจึงทำให้การปฏิบัติงานไม่ตรงตามตำแหน่งอำนาจหน้าที่ในขอบเขตนั้นได้ จากปัญหาที่พบครั้งนี้ผู้บริหารของโรงพยาบาลควรจะนำมาพิจารณาหาทางแก้ไขต่อไป

สำหรับด้านนโยบายและจุดมุ่งหมายนี้ พบว่าอาจารย์พยาบาลให้ความสำคัญเป็นอันดับสาม แตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพซึ่งให้ความสำคัญด้านการจัดการทางกายภาพเป็นอันดับสาม แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดของข้อย่อยแล้วสอดคล้องกัน สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะอาจารย์พยาบาล เน้นความสำคัญของการวางแผนในการปฏิบัติงานจำเป็นที่จะต้องมีนโยบายอย่างชัดเจน เพื่อให้กิจกรรมต่างดำเนินไปอย่างมีทิศทาง แต่พยาบาลวิชาชีพ เห็นถึงความสำคัญในการจัดบริการให้เต็มรูปแบบ

5.2 จากผลการวิจัยพบว่าอาจารย์พยาบาลวิชาชีพพบปัญหาเกี่ยวกับฝ่ายการพยาบาล เป็นอันดับต่อมาและปัญหาการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ เป็นอันดับสุดท้าย ซึ่งแตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพที่ให้ความสำคัญของปัญหาการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ เป็นอันดับสองและปัญหาในฝ่ายการพยาบาลของโรงพยาบาล เป็นอันดับสุดท้าย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านก็พบว่า อาจารย์พยาบาลให้ความสำคัญแตกต่างจากพยาบาลวิชาชีพ คือ

5.2.1 ปัญหาที่พบในฝ่ายการพยาบาลนั้นทางอาจารย์พยาบาล เรียงตามลำดับความสำคัญคือด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย ด้านการบริหาร ส่วนพยาบาลวิชาชีพให้ความสำคัญคือ ด้านการบริหาร ด้านการจัดบริการในหอผู้ป่วย ด้านนโยบายและจุดมุ่งหมาย ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากอาจารย์พยาบาล เป็นถึงความสำคัญของฝ่ายการพยาบาล ซึ่งสอดคล้องกับข้อคิดเห็นของ สมจิต หนูเจริญกุล (2522 : 31 - 34) ที่ว่าความสำเร็จของการศึกษาพยาบาล ไม่ได้ขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพของการจัดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการบริการพยาบาลที่ดีควบคู่กันไปด้วย เพราะการบริการพยาบาลเปรียบเสมือนห้องทดลองที่นักศึกษาจะต้องไปฝึก เพราะฉะนั้นการปรับปรุงคุณภาพของการบริการจึงต้องทำควบคู่ไปกับการพัฒนาหลักสูตร แต่พยาบาลวิชาชีพเห็นความสำคัญของปัญหาด้านการบริหาร เพราะวิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพอิสระ (Professional Autonomy) แต่ลักษณะการบริหารงานของฝ่ายการพยาบาล ในโรงพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุขนั้นไม่เป็นอิสระแม้

จะมีผู้บริหารระดับต้น เป็นพหุบาลก็ตาม

ดังนั้นจึง เป็นหน้าที่ของผู้บริหารฝ่ายการพหุบาลที่ควรจะนำมาพิจารณาหาแนวทางแก้ไขทั้งโครงสร้างการบริหารและการจัดบริการ

5.2.2 ปัญหาที่พบ เกี่ยวกับการประสานสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการศึกษา และฝ่ายบริการ อาจารย์พหุบาล ได้ให้ลำดับความสำคัญคือ ด้านบทบาทอาจารย์พหุบาลและพหุบาลวิชาชีพ ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการบริหารและจัดการ ส่วนพหุบาลวิชาชีพให้ความสำคัญตามลำดับดังนี้ ด้านการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านบทบาทอาจารย์พหุบาลและพหุบาลวิชาชีพ และด้านการบริหารและจัดการ ทั้งนี้เพราะอาจารย์พหุบาลต้องอาศัยความร่วมมือจากพหุบาลวิชาชีพในการสอนและนิเทศการฝึกปฏิบัติการพหุบาล ซึ่งสอดคล้องกับเมอร์ฟี (Murphy 1973 : 16 - 18) แสดงให้เห็นว่าการศึกษาทางภาคปฏิบัติของนักศึกษาพหุบาลจะมีประสิทธิภาพและผู้ช่วยได้รับบริการที่ดีอาจารย์และพหุบาลควรได้มีการร่วมมือประสานงานกันอย่างจริงจัง แต่สภาพความเป็นจริง อาจารย์พหุบาลพบปัญหาในเรื่องนี้มาก ซึ่งตรงกับเจนเนตต้า แมค เฟล (Jannetta Mac. Phail 1975 : 32) ได้ให้ความเห็นว่า อาจารย์พหุบาลตกอยู่ในฐานะผู้รับเชิญ (Guest) เท่านั้น

ปัญหาด้านนี้จะลดลงถ้าอาจารย์พหุบาลและพหุบาล วิชาชีพจะได้หาทางร่วมกันแก้ไขเพื่อส่งเสริมคุณภาพการศึกษาและบริการพหุบาล ซึ่งวรรณวิไล จันทราภา (2522 : 195 - 197) กล่าวว่า ความสามารถในการพหุบาลและทำงานเป็นคณะ จะเกิดได้ต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติที่เหมาะสมและการ เห็นแบบอย่างที่ต้องการ ฉะนั้นแหล่งศึกษภาคปฏิบัติหรือแหล่งฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษาจึงมีความสำคัญมาก เจ้าหน้าที่ในแหล่งศึกษภาคปฏิบัติทุกคนจะเป็นแบบอย่างแก่นักศึกษาโดยปริยาย โดยไม่จำเป็นต้องมีการมอบหมายหรือบอกเล่า เป็นทางการ

5.3 จากผลการวิจัยเมื่อพิจารณารายละเอียดของปัญหาเป็นข้อย่อย พบว่ามีความสอดคล้องใกล้เคียงกันมาก ทั้งของอาจารย์พหุบาลและพหุบาลวิชาชีพทั้งนี้อาจเป็น เพราะไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งอาจารย์พหุบาลหรือพหุบาลวิชาชีพก็ตามก็ต้องมีประสบการณ์ร่วมกันในโรงเรียน ดังนั้นจึง ได้รับผลกระทบไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ใกล้เคียงกัน สมควรที่ผู้มีส่วนร่วมทุกฝ่ายจะหาทางแก้ไข

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการประยุกต์ ซึ่งจากข้อค้นพบที่ว่าทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะแก่ผู้เกี่ยวข้องหลายฝ่าย คือ

1.1 ผู้บริหารโรงพยาบาล

จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลแตกต่างจากการรับรู้ของพยาบาลวิชาชีพ สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาและบทบาทของโรงพยาบาลที่เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับโรงพยาบาลอยู่มากที่ต้องแก้ไข ดังนั้นผู้บริหารโรงพยาบาลควรพิจารณาแก้ไขในเรื่องต่อไปนี้

1.1.1 ผลการวิจัยพบว่ามิโรงพยาบาลมีปัญหาด้านการจัดการบริการคือสัดส่วนจำนวนผู้ให้บริการไม่เพียงพอต่อผู้รับบริการ ดังนั้นผู้บริหารควรพิจารณาการจัดอัตราค่าจ้างของเจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ให้เพียงพอ โดยเฉพาะพยาบาลวิชาชีพที่ต้องรับผิดชอบติดต่อโดยตรงกับผู้รับบริการ เพื่อจะทำให้การบริการมีประสิทธิภาพขึ้น

1.1.2 ผลการวิจัยพบว่าโรงพยาบาลมีปัญหาด้านการบริหาร คือไม่มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่ละระดับไว้ชัดเจน ซึ่งในเรื่องนี้กระทรวงสาธารณสุขได้มีการกำหนดตำแหน่งอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่แต่ละระดับไว้แล้วแต่ไม่สามารถปฏิบัติตามได้คงสืบเนื่องจากอัตราค่าจ้างเจ้าหน้าที่บางประเภทไม่พอจึงทำให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่ตรงตามที่กำหนดไว้ ซึ่งถ้าผู้บริหารจัดเตรียมอัตราค่าจ้างเพียงพอ และวางระเบียบให้ปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด นอกจากนั้นผู้บริหารต้องจัดปรุมนิเทศเจ้าหน้าที่ใหม่ เพื่อบอกถึงขอบเขตอำนาจหน้าที่การปฏิบัติงานและมีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานก็จะช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่ก้าวก่ายกัน

1.1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาล ประสงค์ให้โรงพยาบาลมีความพร้อมในการสนับสนุนให้เป็นสถานที่ฝึกปฏิบัติงานของนักศึกษา ซึ่งในที่นี้ควรให้ความสนใจถึงการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับบุคลากรในระดับต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารควรจัดประชุมพบปะร่วมกันระหว่างผู้บริหารฝ่ายการศึกษา เจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อชี้แจงถึงนโยบายและวิธีดำเนินการอีกทั้งมีการจัดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณภาพบุคลากรระดับต่าง ๆ ทางด้านวิชาการ (In-Service Education Program)

1.2 ผู้บริหารฝ่ายการพยาบาล

จากผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะโครงสร้างการบริหารฝ่ายการพยาบาลที่ขาดความเป็นอิสระและปัญหาการดำเนินงาน ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดบริการและการพัฒนาคุณภาพพยาบาล ดังนั้นผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลควรปรับปรุงแก้ไขในเรื่องต่อไปนี้

1.2.1 จากผลการวิจัยพบว่า ทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพพึงประสงค์ให้มีการกำหนดนโยบายหรือแผนงานที่ชัดเจน และแจ้งให้ผู้ปฏิบัติงานทราบ เพื่อลดปัญหาการปฏิบัติงานซ้ำซ้อน รวมทั้งกำหนดมาตรฐานการพยาบาลขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติ ซึ่งผู้บริหารควรต้องจัดประชุมพบปะกันระหว่างผู้บริหารและพยาบาลวิชาชีพ เพื่อชี้แจงแผนงานที่จะดำเนินหรือประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกันอย่างน้อยเดือนละครั้ง

นอกจากนี้ควรสร้างมาตรฐานการพยาบาล เพื่อให้การปฏิบัติเป็นไปในแนวเดียวกันโดยอาจเชิญฝ่ายบริหารการศึกษาและอาจารย์เข้าร่วมวางแผนดำเนินการร่วมด้วย เพื่อให้การปฏิบัติเป็นในระบบเดียวกัน และเพื่อเป็นหลักประกันถึงคุณภาพการพยาบาลที่ดี

1.2.2 ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพประสงค์ที่จะให้มีนโยบายส่งเสริมการศึกษาต้องการให้มีการอบรมทางวิชาการ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมทางด้านวิชาการให้แก่พยาบาลวิชาชีพ ปัจจุบันพบว่ามีเป็นปัญหามาก เพราะการที่พยาบาลขาดการสนับสนุนทางด้านนี้ ซึ่งผู้บริหารควรส่งเสริมสนับสนุนด้านการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพส่วนบุคคลให้เหมาะสมกับงานและตำแหน่ง โดยการจัดอบรมทางวิชาการเป็นครั้งคราวหรือส่งเสริมให้ไปร่วมประชุมทางวิชาการจากสถาบันอื่น ๆ หรือสนับสนุนให้พยาบาลได้ศึกษาต่อในหลักสูตรที่เป็นประโยชน์ต่องานในหน้าที่

1.2.3 ผลการวิจัยพบว่า ทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ เห็นถึงความสำคัญของปัญหาในเรื่องการจัดสัดส่วนจำนวนพยาบาลวิชาชีพกับพยาบาล เทคนิคยังไม่เหมาะสมเนื่องจากขาดอัตรากำลังพยาบาลวิชาชีพทำให้ไม่สามารถจัดพยาบาลวิชาชีพ เป็นหัวหน้าเวรได้ทุกวัน นอกจากนี้โครงสร้างการบริหารของฝ่ายการพยาบาลยังไม่ชัดเจนและเป็นอิสระซึ่งในเรื่องนี้ผู้บริหารฝ่ายการพยาบาลควรพิจารณาการจัดอัตรากำลังของพยาบาลวิชาชีพให้เพียงพอในแต่ละเวรและแต่ละตึก ควรส่งเสริมให้พยาบาล เข้าใจถึงบทบาทตัวเองคือวิชาชีพและต่อการ

ศึกษา สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน เช่น ให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานดีเด่น ส่งเสริมให้พยาบาล ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เพื่อแก้ภาพจน์ของพยาบาลเอง

นอกจากนี้ควรส่งเสริมการบริหารงานภายในหอผู้ป่วยโดยการจัดสภาพ ภายในหอผู้ป่วยอย่างมีระบบ และระเบียบ เช่นระบบการมอบหมายงาน การวางแผนการพยาบาล มีมาตรฐานการพยาบาลให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติในแนวเดียวกัน มีรูปแบบการบริหารที่ดี เป็นตัวอย่างแก่นักศึกษาได้

1.3 ผู้บริหารฝ่ายการศึกษา

จากข้อค้นพบเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลนี้ ผู้บริหารฝ่ายการศึกษาควรนำไปประกอบการพิจารณาการเลือกโรงพยาบาลสำหรับฝึกภาคปฏิบัติของนักศึกษาพยาบาล ให้สอดคล้องกับประสบการณ์ที่นักศึกษาควรได้รับรวมทั้งความพร้อมของสถานที่บุคลากร ทรัพยากรด้วย

นอกจากนี้รูปแบบการดำเนินการควรกระทำอย่างมีขั้นตอน โดยเริ่มตั้งแต่การประชุมปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างฝ่ายการศึกษาและฝ่ายบริการ เพื่อแจ้งนโยบายของหลักสูตรที่ต้องการให้นักศึกษาฝึกปฏิบัติด้านใด เพื่อร่วมกันวางแผนในการจัดประสบการณ์ได้ถูกต้องและวางแผนในเรื่องการเตรียมบุคลากรทั้งสองฝ่ายให้เข้าใจถึงนโยบายและบทบาทหน้าที่รับผิดชอบ โดยการประชุมนี้ เทศหรือจัดอบรม เกี่ยวกับการนิเทศงานการประเมินผล เป็นต้น นอกจากนี้ควรมีการประเมินผลร่วมกันโดยอาจจัดทุกภาคการศึกษาหรือจัดทุกปี เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขร่วมกัน

1.4 อาจารย์พยาบาล

จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความแตกต่างเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการพยาบาลในเรื่องต่าง ๆ มาจากปัญหาขาดการประสานงานที่ดีต่อกัน โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติคืออาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ ซึ่งเป็นตัวจักรสำคัญที่จะให้การดำเนินงานด้านการศึกษาคปฏิบัติของนักศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ แต่อย่างไรก็ตามทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพก็มีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่อง การพิจารณามอบหมายหน้าที่การดูแลผู้ป่วยแก่นักศึกษาร่วมกัน ดังนั้นจึงสมควรที่ผู้บริหารทั้งสองฝ่ายจะช่วยสร้างเสริม เพื่อก่อให้เกิดสัมพันธภาพที่ดีทั้งสองฝ่าย โดยจัดประชุมร่วมกัน เพื่อแจ้งนโยบายของหน่วยงานทั้งสองฝ่าย หลักสูตรและการจัดประสบการณ์ร่วมกัน

ในขณะปฏิบัติงานทั้งอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ ควรร่วมมือกัน จัดสภาพแวดล้อมภายในหอผู้ป่วยให้มีระบบระเบียบประชุมปรึกษาหารือร่วมกัน เป็นประจำ เพื่อ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ทั้งด้านการบริการ และการสอน

นอกจากนี้ควรมีการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างบุคคลโดยการห่มปะสังสรรค์ กันนอกเวลาปฏิบัติงานบ้าง มีการสร้างเสริมสัมพันธ์ภาพส่วนตัวของหมู่คณะให้สนิทสนม กลมเกลียว สามัคคีอันนำไปสู่ความ เข้าใจอันดีซึ่งกันและกัน และความร่วมมือที่จะปฏิบัติงานร่วมกัน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการเสนอภาพรวมของโรงพยาบาลสำหรับฝึกปฏิบัติการ พยาบาลตามการรับรู้ของอาจารย์พยาบาลและพยาบาลวิชาชีพ ดังนั้นเพื่อให้การวิจัยในแนวทางนี้ สมบูรณ์ยิ่งขึ้นผู้วิจัยขอ เสนอแนะดังต่อไปนี้

2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของโรงพยาบาลสำหรับ ฝึกปฏิบัติการพยาบาลตามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาล ผู้ซึ่งได้ผลประโยชน์โดยตรง

2.2 ควรทำวิจัยเรื่องนี้เพิ่มเติม โดยเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์ พยาบาล และพยาบาลวิชาชีพ สังกัดอื่น ทั้งรัฐบาลและเอกชน

2.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับโรงพยาบาลเพื่อการสอนในสาขาวิชาชีพอื่น เช่น แพทย์เพื่อจะได้สร้างมาตรฐานการดำเนินงานโรงพยาบาล เพื่อการสอน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย